

OPRACOWANIE PYTANIA

Czym dla człowieka może być wolność? Omów zagadnienie na podstawie *Dziadów* części III Adama Mickiewicza. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Adam Mickiewicz, *Dziady* cz. III

EPOKA

Romantyzm

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Pytanie jest otwarte: wolność może być wartością narodową, duchową, religijną - celem, za który się cierpi, albo stanem wewnętrznym, którego nie odbierze żaden zaborca. W *Dziadach* III warto pokazać oba wymiary: zniewolenie polityczne narodu i wewnętrzną wolność więźniów, których ciała zamknięto, ale ducha nie złamano. Egzaminator oczekuje refleksji, czym wolność jest dla człowieka, nie tylko dla zbiorowości.

wolność	W dramacie występuje w kilku znaczeniach: niepodległość narodu, wewnętrzna niezależność więźnia, pragnienie władzy bez granic u Konrada, dar Boży w Widzeniu. Komisja oczekuje, że je odróżnisz i nazwiesz.
dla człowieka	Jednostka, nie tylko zbiorowość: co wolność znaczy dla Tomasza, Frejenda, Konrada, księdza Piotra. Wypowiedź wyłącznie o wolności Polski pomija połowę pytania.
może być	Zaproszenie do wyliczenia możliwości i ich oceny. Nie ma jednej właściwej odpowiedzi – jest ich kilka, a sztuką jest pokazanie, która z nich okazuje się w dramacie najtrwalsza.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Tezę: wolność w dramacie jest równocześnie celem walki narodu, stanem ducha, którego nie odbiera więzienie, i pokusą, gdy staje się żądaniem mocy bez granic.
- ✓ Co najmniej trzy sceny z konkretami: solidarność i humor więźniów w celi, relacja o kibitkach i cenie wolności, Wielka Improwizacja jako pragnienie wolności absolutnej, ewentualnie Widzenie księdza Piotra.
- ✓ Kontekst biograficzny, filozoficzny lub literacki oraz wniosek o tym, że wolność to dla człowieka zarówno cel działania, jak i wewnętrzna postawa.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Cela w noc wigilijną (scena I): więźniowie mimo śledztwa i groźby Sybiru dzielą się jedzeniem, żartują (Frejend), śpiewają i spierają się o poezję; Tomasz proponuje, by starsi wzięli na siebie winę za młodszych. Ciała zamknięte, duch wolny – wolność jako niezłomność i solidarność w niewoli.
- Bajka Żegoty o ziarnie: Bóg dał ludziom ziarno, diabeł zakopał je w ziemi, a ono wzeszło i wydało plon. Więźniowie odczytują ją jako obraz własnego losu – uwięzienie nie niszczy wolności, lecz ją zasiewa na przyszłość.
- Relacja Sobolewskiego o kibitkach: uczniowie ze Żmudzi wywożeni na Sybir, Janczewski wołający z wozu, że Polska nie zginęła, i skatowany Wasilewski. Cena wolności politycznej i dowód, że pragnienia wolności nie odbiera się razem z ciałem.
- Pieśń Feliksa: więzień śpiewa, że nawet w kopalni na Sybirze będzie pracował dla cara – kując żelazo na topór dla niego. Wolność jako drwina z przemocy i wewnętrzny opór, którego kajdany nie sięgają.
- Wielka Improwizacja (scena II): Konrad żąda od Boga „rządu dusz”, chce władzy, by uszczęśliwić naród wbrew jego woli, i mówi „Nazywam się Milijon”. Wolność rozumiana jako moc bez granic – i granica, za którą wolność jednostki zamienia się w pychę i zagrożenie dla wolności innych.
- Widzenie księdza Piotra (scena V, opcjonalnie): cierpienie narodu ukazane jako droga krzyżowa prowadząca do zmartwychwstania, a zapowiadany wskrzesiciel nazwany namiestnikiem wolności na ziemi. Wolność jako wartość religijna, dar wysłużony ofiarą, a nie tylko cel polityczny.

MITOLOGICZNY

POLECANY

Mit o Dedalu i Ikarze

Ikar zachłystuje się dopiero co odzyskaną wolnością, zapomina o przestrodze ojca, воск spajający pióra topnieje i chłopiec runie do morza. Zestaw to z Konradem – w pogoni za wolnością obaj działają pochopnie i tracą zdolność trzeźwego myślenia.

BIOGRAFICZNY

Proces filomatów i filaretów (1823–1824) oraz zesłanie Mickiewicza do Rosji

Mickiewicz spędził pół roku w klasztorze bazylianów jako więzień śledczy, a potem został wysłany w głąb Rosji, gdzie mimo nadzoru pisał i tworzył. Jego biografia jest dowodem na tezę dramatu: wolność wewnętrzna i twórcza przetrwała utratę wolności osobistej, a doświadczenie więzienia stało się źródłem dzieła.

FILOZOFICZNY

Filozofia stoicka (Epiktet, Seneka, Marek Aureliusz)

Stoicy uczyli, że wolność nie zależy od okoliczności, lecz od panowania nad własnymi sądami i pragnieniami; Epiktet, dawny niewolnik, uważał się za wolnego, a tyrana za niewolnika własnego strachu. Ten kontekst nazywa wprost to, co robią więźniowie w celi, i pozwala ocenić Senatora: człowiek na swobodzie, lecz zniewolony lękiem przed carem.

LITERACKI

Inny świat, Gustaw Herling-Grudziński

Więźniowie sowieckiego łagru w Jercowie walczą o zachowanie godności i człowieczeństwa w warunkach, które mają ich złamać: Kostylew opala sobie rękę, by nie pracować dla systemu, a narrator w epilogu odmawia rozgrzeszenia dawnego współwięźnia za cenę własnego sumienia. Sto lat po *Dziadach* ten sam problem: czy wolność ducha da się ocalić w niewoli i za jaką cenę.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: w *Dziadach* III wolność jest najwyższą wartością – celem walki narodu, ale też stanem ducha, którego przemoc nie może odebrać.
- 2 Sceny więzienne: fizyczne zniewolenie filomatów kontra ich wewnętrzna wolność, solidarność i niezłomność.
- 3 Wielka Improwizacja: bunt Konrada jako pragnienie wolności absolutnej i mocy wyzwolenia narodu.
- 4 Mesjanizm Widzenia księdza Piotra: cierpienie za wolność jako ofiara nadająca sens dziejom narodu.
- 5 Kontekst mitologiczny: Mit o Dedalu i Ikarze – Ikar zachłystuje się dopiero co odzyskaną wolnością, zapomina o przestrodze ojca, воск spajający pióra topnieje i chłopiec runie do morza. Zestaw to z Konradem – w pogoni za wolnością obaj działają pochopnie i tracą zdolność trzeźwego myślenia; wniosek – wolność to dla człowieka zarówno cel działania, jak i wewnętrzna postawa.